

הלכה למעשה

הרב יצחק זילברשטיין

עד כמה חייב אדם לסכך עצמו כדי להציל אחרים?

שאלה:

רופאת ילדים נקראה להגיש עזרה לילד שחלה, וסכנה נשקפה לחייו. הרופאה היתה בתחילת הריון ונודע לה שהילד ומשפחתו חולים באדמת. וכידוע, הנסיון בימינו מראה, שכ – 20% מהנשים שחלו באדמת: או שנגרמה לעוברים הפלה טבעית ומתו, או שנולדו בעלי מומים ר"ל. הרופאה עמדה בפני שאלה חמורה, האם עליה להכנס לבית החולה ולהגיש לו עזרה, ולקוות שלא תנוק, או שאין לה להכניס עצמה ואת עובריה לחשש סכנה, שהרי נוסף לסכנת העובר, היא עצמה גם בסכנה, שהרי הפלה נחשבת לפי דין תורה לפקוח נפש. מה היא דעת תורתנו הקדושה על מקרה זה?

תשובה:

א. מתי חייבים או רשאים להסתכן להצלת הזולת?

שיטת הירושלמי היא שחייב אדם להכנס לספק סכנה כדי להציל את חברו מסכנה ודאית. אולם הסמ"ע בסימן תכ"ז כתב שישנן ראיות מתלמוד בבלי, שאין אדם חייב להכנס לספק סכנה כדי להציל את חברו, אף שחבירו נתון בסכנה ברורה ודאית.

וכך כתב הרדב"ז בלשונו הרמב"ם אלף תקפ"ב, ובמשנה ברורה שכ"ט. וטעמו של דבר (שאינן אדם חייב להכניס עצמו לספק סכנה, כדי להציל את חברו מסכנה ודאית) כתב ה"אסור והיתר" בהלכות פקוח נפש, שהוא משום שנאמר בתורה: "וחי אחיך עמך" (ויקרא כ ה) – "חייך קודמים לחיי חברך", וכך כתב המשנה ברורה. אולם סיים הרדב"ז שדוקא אם ספק סכנתו של המציל נוטה יותר לסכנה ודאית, או אפילו כשהספק שקול לחיים או למות, באופן זה אינו חייב למסור נפשו, אבל אם הספק נוטה יותר אל ההצלה חייב המציל להכנס לקצת סכנה ולהציל, ואם לא הציל עבר על "לא תעמוד על דם רעך". ולכאורה לפי זה, חייבת הרופאה להכנס לבית החולה, שהרי ברוב המקרים אין האשה ועובריה נפגעים מאדמת, והסיכויים שלא תפגע גדולים יותר מהחשש שתנוק.

אולם נראה שלשיטת השולחן ערוך הגרש"ז, אין אדם חייב להכנס אפילו לספק סכנה הנוטה יותר להצלה. שכתב בסימן שכ"ט ח': "הרואה ספינה שיש בה ישראל, המטורפת בים, וכן נהר שוטף, וכן יחיד הנרדף מפני נכרי, מצוה על כל אדם לחלל שבת כדי להצילם וכו', ומכל מקום אם יש סכנה, אין לו לסכך עצמו כדי להציל את חברו וכו', ואף שהוא ספק וחברו ודאי מסוכן, מכל מקום נאמר:

"וחי בהם", ולא שיבוא לידי ספק מיתה על ידי זה שיקיים מה שנאמר לא תעמוד על דם רעך. וכן כתב המנחת חינוך במצוה רצ"ו – שכשם שכל מצוות התורה נדחין מפני ספק סכנה משום שנאמר: "וחי בהם", כך גם מצות "ולא תעמוד על דם רעך" נדחית מפני ספק סכנה, שהרי נאמר: "וחי בהם".

ונראה שלשיטות אלו כל ספק של סכנה שמחללים עבורה שבת, אין המציל חייב להכנס בה כדי להציל חברו. ולכן אין המציל חייב להכנס אפילו לספק סכנה הנוטה יותר להצלה. שהרי בגלל ספק סכנה כזה מחללים את השבת.

לדוגמא: מותר לחלל שבת ולקרא למילדת מומחית עבור יולדת, אעפ"י שנמצאת במקום מילדת, כמבואר בתפארת ישראל פרק בתרא דיומא. אעפ"י שספק הסכנה שבילדת נוטה יותר לחיים, בכל זאת מותר לחלל שבת עבורה. והא משום שקיים כלל: "אין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב", אלא חוששים גם לסכנה שהיא בגדר מיעוט, ולשיטה זו אין הרופאה חייבת להכנס לבית החולה ולהכניס את עצמה ועובריה אפילו למידת סכנה כזו שהדעת נוטה שתשאר בחיים. כך שלכאורה יוצא שלשיטת הרדב"ז הרופאה חייבת להכנס לבית החולה, ולשו"ע הגרש"ז אינה חייבת. אלא שיש לברר ולהגדיר את דברי הרדב"ז, שמשחבר שמה שכתב שאם הספק נוטה יותר אל ההצלה חייב המציל להכנס לקצת סכנה ולהציל, אין כוונתו כשהסכויים הם 40% למיתה ו- 60% לחיים, שהרי הרדב"ז עצמו כתב בסימן תרכ"ז ח"ג שאם השר דורש מראובן שירשה לו לקצוץ אבר, ואם לא יסכים יהרוג את שמעון חברו, אין ראובן חייב להסכים לקצוץ לו את האבר בכדי להציל את שמעון, ואחד מטעמיו הוא שהתורה "דרכיה דרכי נועם" ולא מסתבר שהתורה תחייב להכנס לסכנת נפשות כשהסיכויים הם 40% למיתה. והקרבה זו חמורד היא מאיבוד אבר, שהרי למען הצלת אבר אין מחללים שבת באיסורי תורה, ואילו בסכנת חיים אפילו בפחות מ- 40% מחללים שבת, אלא נראה שכוונת הרדב"ז היא שכל מידת סכנה שאדם מוכן ליטול על עצמו ולהסתכן בה למען תועלתו הפרטית, להרווחת ממון, או למען כבודו וכדומה, משום שהוא מניח שישאר בחיים, – לסיכון כזה חייב אדם להכנס גם למען הצלת חברו. אבל לחשש גדול של סכנה שאדם לעולם לא יכנס אפילו תמורת הון רב, אין אדם חייב להכנס גם עבור הצלת חברו. ולכן לעבור ארחות ימים, או לעלות ולטפס למקומות גבוהים ומסוכנים או לצלול בימים ונהרות או לעשות מעשי הצלה שעלול הוא להחבש בגלגלם בבית אסורים, כל הדברים הללו אף שיש בהם קצת סכנה, חייב אדם להכנס לקצת סכנה זה, כדי להציל חברו, משום שאדם בדרך כלל מסתכן בהם לתועלתו הפרטית, ומניח שישאר בחיים. וזוהי כוונת הרדב"ז שאם הספק נוטה יותר להצלה חייב המציל להסתכן קצת ולהציל. אולם כשהסכנה גדולה כל כך שאדם נרתע מפניה ולא יסתכן בה אפילו תמורת הון רב, כגון: לקפוץ ממקום גבוה או לרוץ תחת מטר כדורים, אין הוא חייב לעשות זאת גם למען הצלת חברו. ולכן כתב הרדב"ז שאין אדם חייב לאבד אבר להצלת חברו, משום שלעולם לא יוותר על אבר תמורת כל הנאה שבעולם.

וכמו שנאמר בכבא קמא פ"ה, שאדם שקטע יד חברו חייב לשלם סכום כזה שאדם היה מסכים ליטול כדי שיקטעו לו ידו, ומקשה הגמ' וכי בשופטני עסקינן, וכי דנים אנו בטפשים המסכימים למכור יד תמורת ממון? — לכן כתב הרדב"ז שאין זה מדרכי נועם לחייבו לקטוע ידו למען הצלת חברו.

ונראה שאם כדי להציל את חברו יצטרך המציל להכנס לסכנה של עינויים קשים, כגון: שיחתכו באיזמל בבשרו החי, אין אדם חייב להכנס לסכנה זו כדי להציל חברו, שהגמרא בב"ק אומרת ש"צער" מעריכים לפי אומדן, כמה יטול אדם עבור זה שבמקום לקטוע ידו בסם, יקטעו אותה בסייף. ושואלת הגמרא "הכא נמי לא שקיל ומצער נפשיה" וכתב רש"י: — אדם לא מוכן עבור כל ממון שבעולם לצער נפשו ולקצוץ ידו. ולכן נראה שאין אדם חייב להכניס עצמו לצער כזה להצלת חברו.

נמצא שהגדרת "סכנה" הדוחה שבת, שונה מהגדרת "סכנה" הפוטרת ממצות הצלת נפשות. כשבת המודד הוא ה"וחי בהם", ולכן סכנת אבר אינה דוחה שבת באיסורי תורה, מאחר ואין החיים עצמם בסכנה, ומאידך אפילו סיכון קטן כגון יולדת דוחה את השבת. ואילו בהצלת נפשות אין סיכון קטן פוטר את המציל מ"לא תעמוד על דם רעך", משום שה"וחי בהם" הפוטר אותנו מקיום המצוות הוא בגלל חביבות נפשו של ישראל כמבואר ברש"י פסחים כ"ה, ואילו בהצלת נפשות סובר האו"ה שלא שייך להשתמש בכלל זה, שהרי גם נפשו של המסוכן חביבה, ולמה נתחשב יותר בחביבות נפשו של המציל מחביבות נפש המסוכן, ולכן לא כתב האו"ה שהטעם שאין צריך להכנס לספק סכנה הוא ה"וחי בהם", אלא מטעם "חייך קודמים". ולכן לאבד אבר אין המציל חייב לדעת הרדב"ז, אבל להכנס לסכנה, שאדם עבור תועלתו הפרטית היה מסתכן בה, כזה חייב האדם ליטול על עצמו הסיכון ולהציל חברו.

ויש להגדרה זו מקור בדברי הגמרא בסנהדרין עג, השואלת למה נאמר הפסוק "לא תעמוד על דם רעך", הרי כבר נאמר: "והשבותו לו" — לרבות השבת גופו. ומתוצאת הגמ' שמהפסוק "והשבותו לו" היינו יודעים שהמציל חייב לטרוח בגופו להצלה, אולם לא שמענו שחייב גם לשכור אחרים שיצילו, וזאת מרבה לנו הפסוק "לא תעמוד", שחייב גם לשכור אחרים. משמע מהגמרא שיסוד המצוה של "לא תעמוד" הינה בגדר של מצות "השבת אבידה", ותוספת חומרא יש בה שחייבים גם לטרוח על כל צדדי ההצלה, ואף לשכור אחרים, ואם כן כשם שקיים כלל בהשבת אבידה: "כל שבשלו מחזיר, גם בשל חברו מחזיר", כך קיים כלל זה בהצלת נפשות, וכמו שמבואר ב"חכמת שלמה" חו"מ תכ"ו שהתורה דרשה מאתנו להתמסר להצלת נפשות ככל שאנו היינו עושים לתועלתנו הפרטית הגדולות ביותר, וכמו שכתב רש"י ע: "חזור על כל צדדים שלא יאבד דם חברך", חוץ מסיכון גדול שאף על פי שהיינו עושים זאת להצלת נפשנו, לעשות זאת לחברנו אין אנו חייבים משום ש"חייך קודמים".

יוצא שלשיטת הגרש"ז והמנ"ח כל מידת סכנה שאדם נפטר מלקיים מצוות

התורה מחמת ה"וחי בהם", מידה כזו של סכנה פוטרת גם מהצלת נפשות. ומסתבר שלדעתם חייב אדם להקריב אבר להצלת חברו וכשיטת ה"ריקנטי", ולא כשיטת הרדב"ז. ולדעתם אין הכדל בין כל שאר מצוות התורה להצלת נפשות. ואילו לרדב"ז ואו"ה ומשנ"ב, בסכנה כזו שאדם בעד הון רב היה מוכן להסתכן בה חייב הוא גם להסתכן עבור חברו, ואין אדם חייב להקריב אבר עבור חברו, וגם לא להכנס לסכנה גדולה כל כך שאף אדם אינו מוכן להסתכן בה עבור טובתו הפרטית.

ויש להוסיף כאן דברי המשנ"ב: "אולם צריך אדם לשקול היטב הדברים אם יש בו ספק סכנה ולא לדקדק ביותר, כאותה שאמרו: — המדקדק עצמו בכך, יבא לידי כך".

לאור זה נראה שאין לחייב הרופאה להכנס לבית החולה, מאחר ושום אשה בעלת דעת לא תסכים לעולם להכנס בהריונה לבית בו נמצאים חולים באדמת, ואפילו אם יבטיחו לה כל הון דעלמא, כי לפי דין תורה אסור לאשה שחלתה באדמת לבצע הפלה מלאכותית, ואפילו אם היה ברור לנו שהעובר יולד בעל מוס, אסור להרגו כמעט אמו, כשם שאסור להרגו לאחר שיצא לאויר העולם, אלא שההורגו אז חייב מיתת בית דין ואילו ההורגו כמעט אמו חייב מיתה בידי שמים, כמבואר ב"משך חכמה" ויקהל. (ורק כשקיים חשש שהאם תתקף במחלת עצבים או דכאון נפשי מחמת הדאגה לעתיד ילדה, שהוא בגדר של פקוח נפש, וגם אז יש לשאול בחוות דעת של רב מובהק המוסמך להתיר רציחת עובר שענשו מיתה בידי שמים).

ממילא לא תעמוד לפני האשה אלא להשלים עם האפשרות שעוברתה יולד בעל מוס, ולפי ה"מורד" שכתבנו אם שום אדם אינו מוכן לקבל על עצמו סיכון כזה לתועלתו הפרטית, אין גם לחייבו שיעשה זאת להצלת חברו. אכן אם השואלת היא מאותן נשים לגביהן נפסק שמותר להן לבצע הפלה מלאכותית, יתכן שמשנתנה אצלה הדין, ותהיה חייבת להכנס לחולה ולהצילו. משום שלדאבונו הרב רואים אנו שבימינו אין נשים נרתעות מלבצע הפלות מלאכותיות ואפילו בשביל דברים של מה בכך. אם כן שוב הרי זה בגדר של סכנה כזו שאנשים לטובתם הפרטית נכנסים לכך. וממילא לפי הרדב"ז חייבת האשה להכנס לחשש סכנה זו ולהציל. (אלא שנצטרך לדון אם מצד העובר מותר לגרום לו הפלה, בכדי להציל את הילד).

וכל מה שדברנו עד עתה הוא שאין לחייב את הרופאה להכנס ולסכן את עצמה ועוברתה, אולם אם היא רוצה להתמסר להצלת החולה מבלי לחשוב על מצבה אשרי חלקה! וכמו שכתב הרדב"ז שאין אדם חייב להקריב אבר למען הצלת חברו, אבל אם הוא מסכים ומוכן לאבד אבר להצלת חברו אשרי חלקו! ואף על פי שכתב הרדב"ז שאסור לאדם להכנס לספק סכנה כדי להציל את חברו מסכנה ודאית, הרי הרבה חולקים עליו, שהרי כתב ה"חתם סופר" ביו"ד רמה — שמי שמתו אחיו מחמת מילה ובכל זאת מכניס עצמו לספק סכנה ומל את עצמו, קדוש

יאמר לו, להרבה שיטות. וכך כתב ה"כלי חמדה", "כי תצא" ה'.
 ויתכן גם שהרדב"ז שאוסר על המציל להכנס לספק סכנה בכדי להציל את
 חברו מסכנה ודאית, דבריו נאמרו רק בסכנה השקולה לחיים או למות, אבל לא
 במחלת אדמת שסכנתה רחוקה. וראיה לכך שהרי אמר הרדב"ז שמי שמוותר על
 אבר להצלת חברו אשרי חלקו, אף על פי שיש בקטיעת אבר קצת סכנה.

ב. חובש הנמצא במקום מוגן ורואה חייל פצוע בקו האש, מדוע הוא חייב
 להצילו?

שאלה:

האם לפי דין תורה חייב חובש הנמצא במקום מוגן להציל חייל פצוע באופן
 מסכן הוא את עצמו ונכנס למקום שעלול הוא לההרג בכדי להציל החייל? — כי
 הרי לדעת הרדב"ז אין לאדם להכנס לספק סכנה ממש כדי להציל חברו?
 תשובה:

ברמב"ם פרק ב' מהלכות שבת נאמר: "גויים שצרו על עיירות ישראל וכו'
 מצוה על כל ישראל שיכולין לבוא, לצאת ולעזור לאחיהם שבמצור, ולהצילם מיד
 הגויים. נשאלת השאלה למה חייב כל אחד מישראל לצאת ולעזור לאחיו
 שבמצור, הרי ודאי שנכנס הוא לסכנה? — אלא שבהכרח צריך לומר, שבשעת
 מלחמה שונה הדין. ואולי משום שלהצלת ציבור חייב כל אחד למסור נפשו, וכמו
 שכתב "זר זהב" באו"ה הלכות פקוח נפש. (ונסתפק בזה ה"קובץ שיעורים").
 וראיתו מאסתר המלכה שנכנסה לספק סכנה בבואה לפני אחשוורוש להצלת
 ישראל.

וביחוד אם ידעו החיילים שהחובש אינו יוצא ממקום מסתורו כדי להצילם,
 ילחמו מתוך פחד אימה ורפיון רוח, ואז המלחמה עלולה להסתיים בסכנה לכלל
 ישראל.

מה שיש להסתפק הוא אם צרו הנכרים על עיירות ישראל, ובתוך המלחמה
 חלה אחד מהתושבים לא מאנשי הצבא, האם חייב הרופא להכניס עצמו לסכנה
 שקולה ולהציל את החולה? ונראה שבזה שייך הכלל של הרדב"ז שאין על אדם
 להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חברו מסכנה ודאית, אלא אם כן הסכנה
 היא רק במידה כזו שהרופא היה מכניס את עצמו לתוכה לטובתו הפרטית, שאז
 חייב הוא גם להציל את חברו.

ג. האם חייבים להכנס לסכנה רחוקה כדי להציל מסכנה קרובה ומיידית?

לפני זמן מה תפסו המחבלים בני ערובה יהודים ואיימו להרגם אם לא ישחררו
 מבית הכלא את חבריהם המחבלים. האיום נראה רציני ביותר וניכר היה שאם לא
 תבוא ישועת ה' כהרף עין, יוציאו המחבלים את בני הערובה להורג, במידה ולא
 ימלאו בקשתם, ומאידך אם ישחררו את המחבלים, יצטרפו גם הם על שונאינו,
 ובנוסף לכך כשיראו שהצליחו יעשו זאת ח"ו לעתים קרובות, ולא יהיה סוף

לתפישת בני ערוכה? — השאלה הובאה לפני גדולי ההלכה כדי שיחוו דעתם אם לשחרר המחבלים מהכלא או לאו.

הספק נפשט ממה ששנינו בגיטין מה: "אין פודין את השבויים יותר מכדי שווים מפני תיקון העולם" כלומר, אם ידעו השבאים שפודים את השבויים בדמים מרובים, יתגרו ויקחו בשבי עוד יהודים בתקוה שיפדו אותם בממון רב. והקשו התוס' בדף נה — אם כן איך פדה ר' יהושע את ר' ישמעאל ביותר מכדי דמיו, ותרצו בתרועם הראשון, שר' ישמעאל עמד להיות מוצא להורג, ויעוין שם עוד תרוץ. יוצא שלתרוץ ראשון שבתוספות, שפודים שבוי העומד להריגה, ואין להתחשב בזה שהמחבלים יגבירו ח"ו מעשיהם. ואילו לתרוץ השני אסור. ונחלקו הדעות ב"פתחי תשובה" יור"ד רנ"ב כפי איזה תירוץ נפסקת ההלכה. והנה גדולי ישראל בזמננו הכריעו שמאחר ודין זה של "אין פודים את השבויים יותר מכדי דמיהם" תקנת חכמים היא, "מפני תיקון העולם", — ומאחר ויש לנו ספק אם בעומד להריגה נאמרה תקנה זו או לא, עלינו לפסוק הדבר לפי דין תורה, כי בספק תקנה הרי התקנה כאילו איננה. ומדין תורה ודאי שיש לפדות שבוי העומד להריגה מבלי להתחשב בסכנה שתיוצר חלילה בעתיד. צורפו סיבות נוספות, שבין כך עושים המחבלים מה שבידם לעשות, ואפילו אם לא נפדה את השבויים. יש לנו ללמוד מכך שלפי דין תורה אם עומד אדם בפני סכנה ברורה יש להצילו ואין להתחשב במה שעלול לצמוח בעתיד כתוצאה מההצלה.

לפי זה רופא שמעירים אותו משנת הצהריים או הלילה, להגשת עזרה לחולה, אם הרופא יודע שאם לא ינוח לא יהיה ראשו צלול אחה"צ או למחרת, — פטור הוא ממצות "והשבותו לו", ואין הוא חייב להענות. אבל אם ברור לרופא שהחולה שפנה אליו בסכנה, חייב הוא לוותר על שנתו אף שהיא הכרחית, ולעזור לחולה. כי כל אדם היה מקריב את שנתו לתועלתו הפרטית. ואפילו אם הנידון הוא ברופא שהוא מנהל מחלקה בבית חולים, או בעל תפקיד בכיר אחר, ועלולים לבוא לפניו מקרים אחרים דחופים, ואם ראשו לא יהיה צלול לא יוכל לעזור להם, חייב הוא לטפל בחולה שבא לפניו כעת, שסכנתו ודאית, ואין לו להתחשב בסכנה שתבוא לטיפולו לאחר זמן.

ד. חולת שחפת, שפלשה לדירה זרה, האם מותר לגרשה ולהביאה לסכנה. במלחמת העולם הראשונה כשאנדרלמוסיה שררה בעולם, עזבה אשה חולת שחפת את ביתה שהתמוטט בחורף, ופלשה לבית יתומים, אחרי שכל חיפושיה אחר דירה עלו בתוהו, ולא נמצאה משפחה שהיתה מוכנה להסתכן לאכסנה בביתם. סבי רא"ב ז"ל שהיה מנהל בית היתומים, לא ידע מה לעשות: אם ישאירה שם הסכנה גדולה, שכן תדביק הילדים, וחיסון נגד שחפת לא היה עדיין. אם יגרשה בעיצומו של החורף עלולה היא למות, — סבי ז"ל היה אובד עצות. הוא נסע לשאול בעצת רבה של בלז, כמדומני האדמו"ר הגריש"ד זצ"ל. הוא יעץ לצאת מהספק, ולנעול את חדרה כדי שלא תוכל להכנס לבית היתומים, ולפרוץ לה

בקיר מעבר נפרד לרחוב ולא תבוא במגע עם היתומים. מה הוא דין תורה במקרה דנן, האם יש לגרש את החולה החוצה כשאינן עצה אחרת או לא? לכאורה יש לגרשה, כי היא בגדר "רודף", כלומר אדם הרודף אחר חברו ומסכנו, אף מבלי כוונה רעה, כמותר לנרדף להרגו, וראיה לכך מהגמרא בסנהדרין, באשה שבשעת לידתה, לאחר שהוציא העובר את ראשו, מסכן הוא את האם, נאמר שם "אין דוחים נפש מפני נפש". מקשה הגמ', למה לא נהרוג את הולד מטעם רודף, שהרי רודף הוא אחר האם? ומתרצת הגמ' "משמאי רדפו בתרה" כלומר מהשמיים רודפים אחרי האם כי הולד עושה את שלו כטבעו של עולם, ומה שהאם בסכנה, אין להרוג בשל כך את הולד. משמע שאם לא היה זה בגדר "משמאי רדפו בתרה" היו הורגים את הולד, אף על פי שאין הוא רודף אחר אמו בזדון. כמו כן, היה לכאורה מותר לגרש את החולה הזאת מטעם רודף, ומעשה בחייל יהודי שהרג בטעות את אחיו היהודים בחשבו שהם אויביו, ולא היתה שום אפשרות להודיע לחייל זאת, ולהעמידו על טעותו. נשאלה השאלה לפני גדולי ישראל אם מותר להרגו מטעם "רודף"?

אולם אחר העיון יתכן לומר שאין לה דין "רודף". כי באמת יש לשאול מה היה הדין אילו באה אשה זו לפני בית דין ומבקשת להכריח את הנהלת בית היתומים, שיפנו לה קומה זו ויסדרו את היתומים בבתיים פרטיים בכדי שהיא תוכל לגור כאן; יתכן שהיתה זוכה בדין כיון שלגביה הדיור בבית היתומים בגדר פקוח נפש שהרי אף אחד אינו מוכן לאפשר לה לגור בביתו, ובית אחר אין, אולם היתומים ימצאו מקומות לינה בבתי אחרים ולא ישארו ללון בחוץ. ואם כן יתכן שמדין תורה חייבים לפנות עבורה אם תבקש בדין, וממילא אין לחולה זו דין "רודף", ואסור לפנותה מהמוסד אליו פלשה.

אלא שיש לדון אם היתומים הקטנים חייבים במצוה זו של "לא תעמוד", ואם התכנית לפנות את היתומים מבית היתומים ששם קבלו ממש כל צרכיהם, היא אכן בת ביצוע.

ונראה שאילו היתה החולה מבקשת מאדם פרטי שימסור לה דירתו בכדי שתגור בה, יתכן שהיה חייב לעשות כן, לשיטת ה"חפץ חיים" בספרו "אהבת חסד", וה"מרחשת", הסוברים, שלהצלת נפשות חייב אדם לתת כל ממונו. ומאחר ואנשים מפנים דירה לצרכים גדולים, כגון: עבור פרנסה וכדומה, ממילא חייב המתבקש לכך לפנות את דירתו לצורך החולה המסוכנת שאינה מוצאת בשום אופן מקום אחר לגור בו, וכמו שכתבנו בתחילת דברנו.